Rozdíly mezi MT a LXX v Jer 1,1–19: Haplografie jako možné vysvětlení?

Stanislav Pacner

Každý, kdo chce seriózně studovat a vykládat knihu proroka Jeremjáše, setká se dříve či později s problémem, kterým jsou dvě odlišné textové verze této knihy. Jedna je obsažena v hebrejském, tzv. masoretském textu (MT), druhá pak v řeckém textu, v tzv. Septuagintě (LXX). Text LXX je zhruba o 3000 slov kratší než MT¹ a rovněž se liší uspořádáním některých oddílů a kapitol.² Situaci komplikují některé hebrejské zlomky objevené v Qumránu (4QJer^{bde}), které se shodují více s texty uváděnými v LXX, zatímco jiné (4QJer^{ac} a 2QJer) jsou naopak bližší MT.³ Znamená to, že ještě ve 2. stol. př. Kr. existovala hebrejská verze knihy, která se lišila od dochovaného MT. Jaký je mezi těmito různými verzemi přesný vztah, zůstává stále otázkou.⁴

Stručně řečeno lze pozice autorů zabývajících se tímto problémem, tedy vztahem mezi MT a LXX v knize proroka Jeremjáše, rozdělit na tři základní skupiny:

(1) LXX či její předloha existovala ještě předtím, než MT nebo jeho předloha získal svoji konečnou podobu (např. Pierre-Maurice Bogaert, Emmanuel Tov).

(2) Druhou skupinu pak tvoří ti, kteří upřednostňují MT či jeho předlohu před LXX a předpokládají, že hebrejská předloha LXX byla zkrácena v důsledku haplografií a dalších chyb (např. Jack R. Lundbom).

¹ Podle Y.-J. MIN, *The Minuses and Pluses of the LXX Translation of Jeremiah Compared with the Massoretic Text: Their Classification and Possible Origins*, disertační práce, Jerusalem: Hebrew University Press, 1977 (nepublikováno), s. 1, se od sebe liší přesně o 3097 slov.

² Více k tomu E. Tov, *Textual Criticism of the Hebrew Bible*, Minneapolis: Fortress Press; Assen: Van Gorcum, 2001² (revised edition), s. 320–321.

³ Srov. L. C. ALLEN, *Jeremiah: A Commentary*, Old Testament Library, Louisville: Westminster J. Knox Press, 2008, s. 7–8.

⁴ Více k tomu G. GREENBERG, *Translation Technique in the Peshitta to Jeremiah*, Leiden: Brill, 2002, s. 106.

(3) Poslední skupinu pak představují ti autoři, kteří považují zkrácení LXX za záměrné (např. Arie van der Kooij, Georg Fisher).⁵

Ať už je vzájemná závislost obou verzí jakákoliv, zdá se, že na mnoha místech byla hebrejská předloha pro MT i pro text LXX shodná, nebo alespoň velmi podobná. Jestliže by text LXX závisel na MT, pak by bylo možné některé odlišnosti vysvětlit jako *vynechání* textu (haplografie, homoioteleuton, homoioarkton apod.), jak to mnozí autoři také dělají. V případě, že by MT závisel na LXX, lze sice také hovořit o *vynechání*, ale často je velmi těžké říct, zda toto vypuštění nastalo až při překladu textu do řečtiny, anebo zda daný text scházel již v hebrejské předloze.⁶ Z toho vyplývá, že nelze jednoduše preferovat jedno znění na úkor druhého, ani používat výrazy *vynechání*, *haplografie* zjednodušeně. Někdy je možná lepší hovořit spíše o *jiném čtení*. Jestliže se v souvislosti s knihou proroka Jeremjáše používá výraz *haplografie* (= zjednodušené psaní),⁷ vždy je třeba mít na paměti tyto předpoklady.⁸

Autor článku si klade dva úkoly: První je přispět k debatě, jaký je vztah mezi MT a LXX v knize proroka Jeremjáše (udělá to na příkladu Jer 1,1–19). Pokud je autorovi známo, neexistuje žádný text v českém jazyce, jenž by hlouběji uváděl do této problematiky. Z toho vyplývá druhý úkol: Představit české odborné veřejnosti, s jakými otázkami se exegeté potýkají, když porovnávají obě starověké verze Jeremjášovy knihy, jak postupují, když zvažují různé alternativy, a jaká řešení nabízejí, když interpretují rozdíly mezi MT a LXX.

⁵ R. DE HOOP, „Perspective after the Exile: The King, עבדי, ‘My Servant’ in Jeremiah – Some Reflection on MT and LXX,” in *Exile and Suffering: A Selection of Papers Read at the 50th Anniversary Meeting of the Old Society of South Africa OTWSA / OTSSA, Pretoria August 2007*, ed. B. Becking – D. Human, Oudtestamentische studiën, Leiden: Brill 2009, s. 105–106 s příslušnou literaturou.

⁶ J. G. JANZEN, *Studies in the Text of Jeremiah*, Harvard Semitic Monographs 6; Cambridge: Harvard University Press, 1973, s. 117.

⁷ Viz J. HERIBAN, „Haplografia,” in *Príruční lexikón biblických vied*, Edícia Biblica 4, Rím: Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1992, s. 435.

⁸ Srov. S. PACNER, *Důvěřovat v člověka a důvěřovat v Hospodina (Jer 17,5–13): Exegeticko-teologický výklad*, Olomouc: Univerzita Palackého, 2010, s. 24–26.

1. HAPLOGRAFIE

Dříve než přistoupíme k analýze konkrétních textů, je dobré si ujasnit, co máme na mysli, když se hovoří o *haplografii*:

Haplografie je vynechání jednoho nebo více písmen, jednoho nebo více slov, popř. jednoho nebo více řádků originálního textu písařem, protože při opisování jeho oko přeskočilo z místa, které opisoval, na jiné místo v textu, od kterého písař pokračoval; proto písmena nebo slova mezi těmito dvěma místy, kde jeho oko bylo předtím a kam skočilo potom, jsou v opisu vynechána.⁹

Hlavním důvodem této písařské chyby je to, že se písmena v textu opakují. Písař si myslí, že pokračuje správně, zatímco ve skutečnosti jeho oko přeskočilo od písmene nebo skupiny písmen k dalšímu písmenu nebo skupině písmen. Jestliže se více než jedno písmeno opakuje, popř. když se opakuje vícero slov či dokonce celé věty, potom úměrně k tomu také roste tendence dopustit se haplografie.

Jestliže písař nevědomě přeskočil z jednoho slova na jiné, které má podobný začátek, pak tuto haplografii nazýváme *homioiarkton* (= podobný začátek), což se však děje zřídka.¹⁰ Když naopak přeskočil z jednoho slova nebo řádku na druhé slovo nebo řádek s podobným koncem, pak ji nazýváme *homioioteleuton*.¹¹

2. JER 1,1–19 A HAPLOGRAFIE¹²

Nyní se již zaměříme na ty verše v Jer 1,1–19, kde je možné uvažovat o tom, že rozdíly mezi MT a LXX mohou být způsobeny haplografií. Jedná se celkem o pět míst: Jer 1,3.10.15.18(bis).

⁹ Jestliže byl text písaři diktován, pak tuto chybu provedl ten, kdo text diktoval, ale výsledek je stejný. J. R. LUNDBOM, „Haplography in Jeremiah 1–20,” in *Writing Up Jeremiah: The Prophet and the Book*, Eugene: Wipf and Stock, 2013, s. 1.

¹⁰ HERIBAN, „Homioiarkton,” in *Průruční lexikón biblických věd*, s. 470.

¹¹ Viz HERIBAN, „Homioioteleuton,” *tamtéž*.

¹² Seznam všech míst v Jer 1–20, kde by bylo možné hovořit o haplografií, lze nalézt v J. R. LUNDBOM, *Jeremiah 1–20: A New Translation with Introduction and Commentary*, The Anchor Bible 21A, New York: Doubleday, 1999, s. 885–887.

Jer 1,3

Ve v. 3 LXX vynechává slovo כֵּן, *konec*.¹³ Lépe vše vynikne, když přepíšeme text LXX do hebrejštiny a porovnáme oba texty pod sebou.

MT ¹⁴	עַד־תֵּם עֲשֵׂתִי עֲשֶׂהָ שָׁנָה
LXX ¹⁵	עד עֲשֵׂתִי עֲשֶׂהָ שָׁנָה ἕως ἑνδεκάτου ἔτους <i>až do <konce> jedenáctého roku</i>

Jedním z vysvětlení by mohlo být to, že výraz עד־תֵּם, *až do konce*, LXX nepovažuje za konzistentní s údajem בְּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי, *v pátém měsíci*, uvedeným na konci verše, a proto ho vynechává.¹⁶ Rok počítaný od nastoupení krále byl však pravděpodobně odlišný od kalendářního (lunárního) roku označeného zmíněným měsícem, takže v tomto smyslu by zde nebyl žádný rozpor. Jiní autoři se domnívají, že se naopak jedná o redakční materiál přidáný do MT, ne vypuštěný ze LXX.¹⁷ Do hry vstupuje i třetí možnost, totiž že by se mohlo jednat o již výše zmíněnou haplografii, konkrétně o homoioarkton, kdy písař přeskočil z počátečního *ו* slova עד, *až do*, k následujícímu počátečnímu *ו* výrazu עֲשֵׂתִי, *jedenáctý*.¹⁸ To by vysvětlovalo, proč LXX zachovává ἕως, *až do*.¹⁹ Za předpokladu, že hebrejská předloha pro MT i pro text LXX byla shodná, je haplografie (homoioarkton) logickým vysvětlením chybějícího slova כֵּן, *konec*.

Jer 1,10

Ve v. 10 nalezneme v MT za sebou šest konstruktivních infinitivů, z nichž každý začíná předponou וְ či ל, zatímco LXX jich uvádí pouze pět. Všechny kromě prvního jsou uvedené spojkou καί, *a*.

¹³ Výraz כֵּן je konstruktivní infinitiv od slovesa תָּמַם qal: *být úplný, být hotov, být skončený*, tedy ve významu *konec*.

¹⁴ MT je citován podle K. ELLIGER – W. RUDOLPH – H. P. RÜGER (ed.), *Biblia Hebraica Stuttgartensia*, Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1990⁴.

¹⁵ LXX je citována podle J. ZIEGLER (ed.), *Jeremias – Baruch – Threni – Epistula Jeremiae*, Septuaginta Vetus Testamentum graecum 15, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2006³.

¹⁶ P. C. CRAIGIE – P. H. KELLEY – J. F. DRINKARD, *Jeremiah 1–25*, Word Biblical Commentary 26, Dallas: Word Books, 1991, s. 1.

¹⁷ Tak ALLEN, *Jeremiah*, s. 21.

¹⁸ Lundbom přímo říká, že je to možné jen za předpokladu, že by výraz עד־תֵּם, *až do konce*, chyběl v hebrejské předloze LXX, což však není moc jasné.

¹⁹ LUNDBOM, *Jeremiah 1–20*, s. 225. עֲשֵׂתִי je v MT vždycky spojeno s výrazem עֲשֶׂהָ שָׁנָה / עֲשֵׂתִי עֲשֶׂהָ, *jedenáctý / -á*.

Mnozí exegeté jsou přesvědčeni, že dva prostřední infinitivy v MT, tedy *וְלִהְיוֹת אַבְיִס* a *וְלִהְיוֹת אַבְיִס בֹּרִיחַ*, do textu nepatří,²⁰ například kvůli chiasmu používajícímu aliteraci.²¹ Protože se však tato slovesa v dalších kapitolách objevují vedle sebe v různých počtech od 2 do 7²² a jelikož pro vypuštění nejsou žádné textové důkazy, je třeba je v textu zachovat.

Lze tedy nějak objasnit rozdíl mezi MT a LXX, která má o jeden infinitiv méně? Jedním z možných vysvětlení je, že MT je důsledkem rozšíření, na což by poukazovalo počáteční *וְ*, a, jež předchází *וְלִהְיוֹת אַבְיִס*, *abys ničil*, a které by zde být nemělo, jestliže by infinitivy kopírovaly stejné schéma (bez *וְ*, s *וְ*, bez *וְ* atd.).²³ Je však také možné, že redaktor chtěl hned v úvodu dát do textu všechny tyto negativní výrazy, které se pak objevují v dalších částech knihy. V tom případě by se nejednalo o žádné rozšíření.²⁴

Je zde však ještě další vysvětlení, které je třeba vzít v úvahu, a tím je možná haplografie. Při převedení LXX do hebrejštiny a porovnáním pod sebou to jasněji vynikne:

MT	וְנָתַתְּ וְלִהְיוֹת אַבְיִס וְלִהְיוֹת אַבְיִס לְבָנוֹת וְלִנְטוֹעַ
LXX	וְנָתַתְּ וְלִהְיוֹת אַבְיִס וְלִנְטוֹעַ ἐκρίζουσιν καὶ κατασκάπτειν καὶ ἀπολλύειν καὶ ἀνοικοδομεῖν καὶ καταφτεύειν <i>abys strhával a abyss strhával a abyss ničil <a abyss bořil></i> , <i>abys stavěl a abyss sázel</i>

Jestliže LXX správně uchovává spojku *וְ*, a, před *וְלִנְטוֹעַ*, *abys stavěl*, pak nejlepším vysvětlením pro vynechání slova *וְלִהְיוֹת אַבְיִס*, *a abyss bořil*, je, že se jedná homoioarkton (od *וְ* k *וְ*). Jestliže by však spojka *וְ*, a, před *וְלִנְטוֹעַ*, *abys stavěl*, nebyla původní, jak, zdá se, naznačuje MT, potom písař po souhláskách *וְ* ze slova *וְלִהְיוֹת אַבְיִס*, *a abyss bořil*, mohl pokračovat předponou *ל* ze slova *וְלִנְטוֹעַ*, *abys stavěl*. Výsledkem by bylo v obou případech vypadnutí *וְלִהְיוֹת אַבְיִס*, *a abyss bořil*, a přidání spojky *וְ*, a, před *וְלִנְטוֹעַ*, *abys stavěl*, v LXX

²⁰ K různým důvodům viz R. BACH, „Bauen und Pflanzen,“ in *Studien zur Theologie der alttestamentlichen Überlieferungen*, ed. R. Rendtorff – K. Koch, Neukirchen: Neukirchener Verlag 1961, s. 7–32.

²¹ K možnému chiasmu viz P. BOVATI, *Geremia 1–6*, Roma: Pontificio Istituto Biblico, 1999–2000, s. 32. Jeho závěr k tomuto kroku je však spíše negativní.

²² Viz Jer 12,17; 18,7,9; 24,6; 31,28,40; 42,10; 45,4.

²³ JANZEN, *Studies in the Text of Jeremiah*, s. 35.

²⁴ BOVATI, *Geremia 1–6*, s. 32–33.

(homoioarkton),²⁵ což by dobře vysvětlovalo chybějící וְלֵאבֹדֵם , *a abys bořil*, v LXX.

Jer 1,15

Ve v. 15 není v LXX uvedeno slovo מְלָכִים , *čeledi*. Ta místo výrazu $\text{לְכָל־מְלָכִים מְלָכִים}$, (*volám*) *všechny čeledi království*, čte pouze $\text{πάσας τὰς βασιλείας}$, (*svolám*) *všechna království*. Poněvadž מְלָכִים může být vokalizováno absolutně jako מְלָכִים , *čeledi*, panuje domněnka, že se jedná o dvě paralelní varianty,²⁶ které v MT splynuly dohromady, popř. že מְלָכִים , *čeledi*, je pozdější vsuvka z Jer 25,9.²⁷

Jinou možností je, že se jedná o tzv. *dvojí čtení*. To je čtení, v němž se kombinují varianty ze dvou nebo více rukopisů vyplývající z více či méně systematického porovnání různých textových tradic, případně z momentálního srovnání rukopisů, nebo z toho, že písař má v paměti odlišné čtení, či nesprávně textu porozuměl.²⁸ Jer 1,15 je podle Janzena příkladem takového *dvojího čtení*.²⁹

V úvahu je však třeba vzít i třetí možnost, totiž že se opět jedná o haplografii. Při překladu LXX do hebrejštiny a vzájemným srovnáním to jasněji vynikne:

MT	$\text{כִּי הִנְנִי קָרָא לְכָל־מְלָכִים מְלָכִים}$
LXX	$\text{כִּי הִנְנִי קָרָא לְכָל־}$ מְלָכִים מְלָכִים διότι ἰδοὺ ἐγὼ συγκαλῶ πάσας τὰς βασιλείας ἀπὸ βορρᾶ τῆς γῆς <i>Neboť hle, já volám všechny <čeledi> severních království</i>

Zdá se, že zde oko písaře přeskočilo z počátečního מ u slova מְלָכִים , *čeledi*, na מ u slova מְלָכִים , *království* (homoioarkton), a proto došlo ke zkrácení řeckého textu.³⁰ Vysvětlení by v tomto případě bylo relativně jednoduché. Jde zřejmě o lidskou chybu při opisování.

²⁵ LUNDBOM, „Haplography in Jeremiah 1–20,“ s. 6–7.

²⁶ JANZEN, *Studies in the Text of Jeremiah*, s. 10.

²⁷ SROV. W. L. HOLLADAY, *Jeremiah 1: A Commentary on the Book of the Prophet Jeremiah. Chapters 1–25*, Hermeneia, Philadelphia: Fortress Press 1986, s. 22.

²⁸ GREENBERG, *Translation Technique in the Peshitta to Jeremiah*, s. 109.

²⁹ JANZEN, *Studies in the Text of Jeremiah*, s. 35; k tomu se přiklání také LUNDBOM, „Haplography in Jeremiah 1–20,“ s. 7.

³⁰ LUNDBOM, *tamtéž*.

Jer 1,18a

LXX ve v. 18a vynechává slova וְלַעֲמֹד בְּרֹזֶל (*dal jsem tě*) a za železný sloup. Někteří autoři se domnívají, že MT je na některých místech rozšířený (srov. Jer 5,15; 13,17; 14,3) a hovoří o *přídavcích*. Považují je za jedinečné, protože se objevují v poetických textech a poskytují novou věcnou informaci.³¹ Problémem však je, že tato slova velmi dobře odpovídají kontextu, a proto je třeba je považovat ne za přídavek, ale za původní součást textu.³²

Jiné vysvětlení nabízí přítomnost počátečních souhlásek וַ na začátku slov וְלַעֲמֹד, *a za sloup*, a וְלִזְמֹת, *a za zdi*. Písař mohl nechtěně přeskočit ze začátku slova וְלַעֲמֹד, *a za sloup*, na začátek slova וְלִזְמֹת, *a za zdi*. Jednalo by se o homoioarkton, MT je o tato dvě slova delší.

MT	וְאֵנִי הִנֵּה נִתְתִּיד הַיּוֹם לְעִיר מִבְּצָר וְלַעֲמֹד בְּרֹזֶל וְלִזְמֹת נֶחֱשֶׁת
LXX	וְאֵנִי הִנֵּה נִתְתִּיד הַיּוֹם לְעִיר מִבְּצָר וְלִזְמֹת נֶחֱשֶׁת
	ἰδοὺ τέθεικά σε ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ ὡς πόλιν
	ὀχυρὰν καὶ ὡς τεῖχος χαλκοῦν
	<i>A já, hle, dal jsem tě dnes za opevněné město <a za železný sloup> a za bronzové zdi nad celou zemí</i>

Jestliže je možné rozdíl mezi MT a LXX vysvětlit adekvátním způsobem jako chybu způsobenou písařem, potom se nemusí jednat o žádný přídavek v MT, což je samo o sobě problematickým tvrzením, nýbrž o homoioarkton v LXX.³³ To se zdá být v tomto případě pravděpodobné.

Jer 1,18b

Posledním textem, kterým se budeme zabývat, je v. 18b. V LXX na rozdíl od MT chybí slovo לְכַהֲנֵיהֶם, *proti jejím kněžím*. Někteří autoři považují celou větu za jakýsi rozšiřující přídavek, a proto uvažují o jejím eventuálním vypuštění.³⁴ Je však možné, že se zde opět projevila haplografie, jak vyplývá ze vzájemného srovnání MT a LXX:

³¹ Tak např. E. Tov, „The Literary History of the Book of Jeremiah in the Light of Its Textual History,” in *Empirical Models for Biblical Criticism*, ed. J. H. Tigay, Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2005², s. 223.

³² CRAIGIE – KELLEY – DRINKARD, *Jeremiah 1–25*, s. 14; S. TALMON, „An Apparently Redundant MT Reading – Jeremiah 1:18,” *Textus* 8 (1973): 160–163.

³³ LUNDBOM, „Haplography in Jeremiah 1–20,” s. 7.

³⁴ Např. HOLLADAY, *Jeremiah 1*, s. 23.

MT	לְמַלְכֵי יְהוּדָה לְשָׂרֵיהֶּ לְכֹהֲנֵיהֶּ וּלְעַם הָאָרֶץ
LXX	לְמַלְכֵי יְהוּדָה לְשָׂרֵיהֶּ וּלְעַם הָאָרֶץ (ἀπασιν) τοῖς βασιλεῦσιν Ἰουδα καὶ τοῖς ἄρχουσιν αὐτοῦ καὶ τῷ λαῷ τῆς γῆς <i>proti judským králům, proti jejím knížatům, <proti jejím kněžím> a proti lidu země</i>

Oko písaře pravděpodobně přeskočilo z koncových souhlásek יה výrazu לְשָׂרֵיהֶּ, *proti jejím knížatům*, na stejné souhlásky יה následujícího slova לְכֹהֲנֵיהֶּ, *proti jejím kněžím* (homoioteleuton). Kdyby však před slovem לְכֹהֲנֵיהֶּ, *proti jejím kněžím*, předcházela spojka ו, *a*, jak mnoho rukopisů naznačuje,³⁵ potom písař mohl sklouznout od počátečního וּ slova וּלְכֹהֲנֵיהֶּ, *a proti jejím kněžím*, k následujícímu וּלְעַם, *a proti lidu* (homoiioarkton), příp. to mohla být kombinace opakovaných souhlásek וּלְעַם לְכֹהֲנֵיהֶּ לְשָׂרֵיהֶּ, *proti jejím knížatům, proti jejím kněžím a proti lidu*, na začátku a na konci každého slova, která způsobila haplografii.³⁶ Právě ta by mohla vysvětlit rozdíl mezi MT a LXX.

3. ZÁVĚR

Jak bylo v této studii ukázáno, rozdíly mezi MT a LXX v Jer 1,1–19 kladou před exegety nelehké otázky, na které různí autoři dávají odlišné odpovědi. Z výše provedené analýzy však vyplývá, že tyto rozdíly velmi pravděpodobně neodrážejí nějakou jinou teologii překladatelů LXX, jak se někteří exegeté domnívají v případě Jer 1,3, ani se nejedná o redakční materiál, či o rozšíření textu u Jer 1,3.10, popř. o pozdější vsuvky či přidavky (Jer 1,15.18a.18b), ale byly nejspíše způsobeny obyčejnou lidskou chybou, která vzniká při opisování textu (haplografie). Ta objasňuje velmi dobře odlišnost mezi MT a LXX, všechna ostatní vysvětlení jsou spíše problematická. Snad jen u Jer 1,15 by se kromě haplografie mohlo uvažovat i o tzv. dvojím čtení. V případě Jer 1,1–19 tedy nelze hovořit ani o primátu (předlohy) LXX před (předlohou) MT, ani o nějakém záměrném zkrácení LXX, ale jen o prvenství (předlohy) MT před (předlohou) LXX. Velmi málo pravděpodobné je, že by se (předloha) MT a hebrejská předloha LXX v Jer 1 od sebe od počátku lišily. Kdyby to však přece jen

³⁵ Viz kritický aparát *Biblia Hebraica Stuttgartensia*.

³⁶ LUNDBOM, „Haplography in Jeremiah 1–20,“ s. 8.

byla pravda, potom by bylo třeba hledat jiná vysvětlení, která přesahují rámec tohoto článku.

**The Differences Between MT and LXX in Jeremiah 1:1-19:
Haplography as a Possible Explanation?**

Key words: Jeremiah 1:1–19; Haplography; MT; LXX

Abstract: The author questions whether it is possible to explain differences between MT and LXX in Jeremiah 1:1–19 in some way. If one accepts that MT and the Hebrew original of LXX were the same, or at least very similar, the differences can be fairly well explained through haplography. It is therefore justified to consider it as the most likely possibility or at least take it into account in Jer 1:15.

Mgr. Stanislav Pacner, Th.D.
Katedra biblických věd
CMTF UP
Univerzitní 22
771 11 Olomouc
stanislav.pacner@upol.cz